№ 80. 17 listapada 1916 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

HOMAN

BIEŁARUSKAJA WILEŃSKAJA CZASOPIŚ

WYCHODZIĆ DWA RAZY U TYDZIEŃ: U AUTORKI I U PIATNICY.

Cena s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty: na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 60 f., na 3 miesiacy—1 m. 20 f., na 1 mies.—40 f.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycyi: M. Stefanskaja 23.

Cena abwiestak: na 4-aj staranie za radok drobnymi literami—25 fenig.; drobnyje abwiestki—pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

Upornyje bitwy u Wałachii.

16 listapada.

Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Miejscowyje nastupleńnia anhliczan kala darohi Maji-Serr, a tak sama na ŭschodzi i pałudziennym uschodzi ad Bomon, byli adbity rucznymi hranatami. Bolsz silnyja ataki proci Gran-Kur złomleny naszym ahniom. U francuzoŭ my ŭ wostraj bitwie na wulicach Sajisell adabrali uschodniuju czaść aposzniaho. U wieczary hannowerski fizyljerski połk № 73 zdabyŭ uporna baraniŭszyjesia francuskije akopy, sumieżnyje s pаŭnocznaj czaścin lesu S. Pjer Wast. Uziaty 8 aficeroŭ i 324 pałonnych sałdatoŭ i 5 kulemiotoŭ.

U czasi bitw na adrezku Ablen kur-Pressuar uczora z abodwych bakoŭ front nia zmianiŭsia.

U czasi nalotu worahoŭ na Ost-Ende pahibło 39 belhijcoŭ. U atkaz na kidańnie bomb na mirnyje wioski ŭ Lotaryngii my ŭ aposznich dniach abstreliwali z ziamli i abkidali bombami s pawietra Nansi.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Kala pieradmostnych akopoŭ Dinnhofa, na pałudziennym uschodzi ad Ryhi, adbita rasiejskaja atakawaŭszaja družyna.

Front erc-hercoga Karola: U pałudziennaj czaści lasistych Karpatoŭ ażywiŭsia ahoń artyleryi z abodwych bakoŭ.

Na ŭschodnim fronci ŭ Siemihradzii, na ŭschodzi ad daliny Putna, adbity silnyje rasiejskije szturmy. Na poŭnaczy ad Sulta aŭstryjackaje wojsko zrabiło razwiedku na haru M. Alunis. Pry Sozmecu, ŭ prachodzi Ojtos, rumynskije nastupleńnia niczoha nie dajszli. Bajewaja rabota na poŭnaczy ad Kampołunga uzmacawałasia. La daroh s prachodoŭ Czyrwonaj Baszni i Szurduka na pałudzień rumyny uporna baroniać rodnuju ziamlu. My dajszli udaczy i ŭzali ŭczora ŭ pałon 5 aficeroŭ i bolsz za 1200 sałdatoŭ.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: U Dobrudžy—styczki pierednich atradoŭ.

Rumynskaja wiestka ab zaniaćci Bonasczyc'a—wydumana.

Na niekolkich punktach Dunajskaj linii—pierestrełka z abodwych bierahoŭ.

Makiedonski front: Zaniaty nowyje zahadzia pryhatawanyje pazycii ŭ zakrucie Czernaj. Na Strumie—styczki patrulоŭ.

Rabota padwodnych łodak.

NJU-JORK (W.T.B.). Na zatoplenym parachodzi „Kolumbija" było 113 amerykancoŭ. Komanda składałasia s 54 matrosoŭ. „Kolumbija" wyjszła s 1500 końmi z Bostonu ŭ S.-Nazer 8 kastrycznika, a adtul iszła ŭ Gienuju.

Kamanda latuczymi siłami.

HŁAUNAJA KWATERA (W.T.B.). Uzrastajuczaje znaczeńnie wajny na pawietry wymahaje taho, kab ŭsie latuczyje maszyny i sposaby zaszczyty arużnych sił byli złuczeny ŭ poli i doma. Ahulnaje kiraŭnictwo budzie zahadano „kamandujuczamu hienerału latuczych sił".

Niazhoda ŭ anhlickim uradzi.

HAAGA. S pryczyny niedarazumieńnia miż anhlickim wajennym ministerstwam i admirałciejstwam ab kirawańni latuczymi siłami marski minister Balfur padajecca ŭ adstaŭku, bo marskoje ministerstwo pawinno ustupić wajennamu.

Z aposznich dzion:

Niamieckije apawieszczeńnia.

14.XI. Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Naabapoł Ankr uczora uźnialisia wostryje bitwy. Pryhatawanyje koncentrycznym ahniom artyleryi najciażejszaho kalibru, iszli silnyje szturmy anhliczan proci naszych pazycij na pałudziennym zachodzi, wystupaŭszych kutam. Z znacznymi stratami woraham udałosia adcisnuć nas nazad z Bomon-Amel i S. Pjer di Vion i sumieżnych adrezkoŭ na pryhatawanyje czarodnyje pazycii. S pryczyny ćwiordaho adporu ŭ nas tak sama byli znacznyje straty.

U inszych miejscoch frontu, proci katoraho iszli ataki, na ŭschodzi ad Hebiteru i na pałudni ad Gran-Kur anhliczanie, dzie im udawałosia ŭrywacca ŭ naszy lini, byli zusim wykinuty bojkimi kontratakami naszych wojsk.

Francuskije szturmy na adrezku Saji Sajisell byli adbity.

Front niamieckaho Naślednika: Na ŭschodnim bierazi Maasu ŭ wieczary iszła wostraja artyleryjskaja bitwa. Nastupleńnia francuzoŭ dziela razwiedki proci naszych linij pry Hodromon byli adbity.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Biez znacznych bitw.

Front erc-hercoga Karola: Na paŭnocznym uschodzi ad Jakobeni, ŭ lasistych Karpatach, ahniom rassypany rasiejskije atrady. Pierad atakami niamieckich i aŭstryjackich wojsk u harach Djerdio rasiejcy adyjszlisia da hranicy. Na pałudni ad prachodu Teldjos, nia hledziaczy na ćwiordy adpor, bawarcy i aŭstryjaki udaczna jduć upierod. Naabapoł dal'ny Ojtos i ŭczora iszli niewialikije bitwy za paadzinokije wiarszyny.

Na pałudziennym fronci ŭ Siemihradzii iduć udacznyje dla nas bitwy. Iznoŭ my ŭziali niekolki sot pałonnych. U prachodzi Czyrwonaj Baszni czysło pałonnych—6 aficeroŭ i 650 sałdatoŭ.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: U Dobrudžy—niczoha nowaho.

Adważnyje aŭstryjackije monitory pasla bitwy wiarnulisia s 7 zdabytymi rumynskimi baržami, spamiž katorych 5 byli nahruženy.

Makiedonski front: U wakolicach Korki iznoŭ byli styczki s francuskaj piachotaj i kawaleryjej. Ataki sajuznych wojsk na raŭninie Manastyrskaj i na poŭnaczy ad Czernaj trywajuć dalej. Bitwy jeszcze nie zakonczeny.

Za miesiac kastrycznik u nas pahibło 17 samalotoŭ. Naszy worahi na zachodzi, na ŭschodzi i na Bałkanach utracili 104 samaloty, ŭ tym liku ŭ bitwach na pawietry—83, zbitych z ziamli—15, prymuszonych spuścicca za naszym frontam—6.

U naszych rukach znachodzicca 60 samalotoŭ worahoŭ. Za nieprыjacielskim frontam, pawodłuh samych peŭnych dannych, zwalilisia na ziamlu 44.

15.XI. Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Batalija na poŭnaczy ad Sommy trywaje dalej. Bitwy, katoryje trywali ad rańnia da noczy, abiarnuli dzień 14 listapada ŭ wielmi ważny bajewy dzień. Spadziajuczysia wykarystać swaje paczatkowyje udaczy, anhliczanie wialikimi massami pawiali dalejszyje szturmy na poŭnaczy ad Ankr dy czyślenyje ataki miž Lesar i Gedekur. Im, praŭda, ŭdałosia zdabyć wiosku Okur, ale na druhich punktach szyrokaho bajewoha frontu siła ich szturmu była złomlena pierad naszymi pazycijami. Asabliwa adznaczylisia: pałki 66, 169 i pałki 4 hwardziejskaj dywizii. Francuzy atakawali wialikimi siłami les S. Pjer Wast. Szturm nie dajszoŭ nijakaj udaczy i skonczyŭsia krywawym razhroham worahoŭ.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Na ŭschodnim bierazi Narajoŭki proci nidaŭna zdabytych nami pazycij rasiejcy pawiali wostryje szturmy, katoryje zusim adbity, ŭ adnym miejscy—kontratakaj.

Front erc-hercoga Karola: Na ŭschodnim fronci ŭ Siemihradzii—tolki nieznacznaja bajewaja rabota. U udacznych dla nas bitwach uzdoŭž daroh u Wałachiju rumyny utracili ŭczora pałonnymi 23 aficeroŭ i 1800 sałdatoŭ, 4 harmaty i niekolki kulemiotoŭ.

Bałkanski teatr:

Front Makienzena: Biez pieramien.

Samaloty zakidali bombami krepaść Bukareszt.

Makiedonski front: Wostryje szturmy francuzoŭ na Manastyrskaj raŭninie ani nie skranuli boŭharskich wojsk. U zakrucie Czernaj woraham udałosia zaniać niekolki wiarszyn. Kab uściarahczysia napaści z boku, nasza zaszczyta ŭziata adtul nazad.

15.XI. 7 h. 45 m. wieczera.

Zachod.

Pasla abiedu anhlickije szturmy naabapoł Ankr i na poŭnaczy ad Sommy ŭžo adbity.

Pry Saji Sajisell i Pressuar bitwa trywaje.

U Siemihradzii.

Na pałudziennym fronci—udaczy.

Kaniec telehram na 4 stranicy.

Biez pasrednikou.

Adzin s polskich nacyonalistycznych palitykoŭ, Smolka, napisaŭ i wypuściŭ u świet u niamieckaj mowie knižku ab ukrainskaj sprawie. Knižka heta maje metu razbić pierad niamieckim hramadzianstwam ideju ukrainskaho narodu ab niezaležnaj Ukrainie, złoženaj z ukrainskich ziamiel Aŭstryi i Rasiei.

Aŭtor knižki starajecca dawiaści, bytcym ukrainski narod maje hetak mała nacyonalnaj świedomaści i tworczaj siły, szto hetkaja niezaležnaja dzieržawa skora pierejszła by zusim pad panawańnie rasiejskaj kultury, a śledam za hetym — i Rasiejskaho hasudarstwa. I z hetaj pryczyny jon wystupaje proci niezaležnaści Ukrainy, dawodziaczy, szto, kab ukraincy nie utracili łucznaści z Zachodam, ich treba złuczyć s palakami, katoryje, wielmi kłapociaczysia ab samabytnaje razwićcie ukrainskaho narodu, buduć dla jaho pasrednikami ŭ pieredaczy zachodniaj kultury....

„Razwiazka“ ukrainskaho pytańnia, jakuju predłahaje Smolka, abiazceniwaje ŭsie jaho wywady. Takoj surjoznaj sprawy nielha razhledać tendencyjna — nakłaniajuczy jaje da napierad zadumanaj mety. Dyj hawaryć ab „pasrednictwie“ miž ukrainskim narodam i zachodniaj kulturaj — śmieszna i naiŭna: ukraincy u swaim razwićci dajszli ŭžo da tej wyszyni, szto jany sami — biez nijakich pasrednikoŭ — czerpajuć skarby suświetnaj kultury. Dawoli adznaczyć, szto na ukrainskich ziemlach Halicsyny razwiwajecca ukrainskaja wyszejszaja nawuka, sztukarstwo, literatura, katoraja zdaleła pryswoić baha'a najwialikszych tworoŭ zachodnich literatur. A da ŭsiaho hetaho treba dadać, szto i »kulturnaje pasrednictwo« palakoŭ na ukrainskich, dyj na biełaruskich ziemlach zaŭsiody kanczałosia tolki tym, szto ukrainskije i biełaruskije „wiarchi“ (— wyszejszyje stany) apalaczywalisia, addzielalisia ad swajho narodu, addawali swaje siły dziela polskaj sprawy i ŭ rodnym kraju stanawilisia czužakami... Kali ž zabyty imi „prosty“ narod sam paczaŭ budzicca da samabytnaho kulturna-nacyonalnaho žyćcia, naszy renegaty nia tolki nie praciahnuli jamu ruki pomaczy, a da apacznich dzion starajucca hety narodny ruch zaduszyć za ŭsielakuju cenu.

My by nie ŭspamianuli ab knižcy Smolki, kali-b nia toje, szto, pawodłuh sprawozdaczy ab joj u polskaj hazeci »Kraj«*), wydawanaj u Lesznie, Smolka zakranuŭ, miž inszym, i biełaruskaje pytańnie. Prywodzim tut adpawiednaje miejsco sprawozdaczy „Kraju“.

„Abmyłkowym byŭ by wywad z hetaho, kalib chto padumaŭ, szto ŭsia zachodniaja i pałudziennaja Ruś bieznadziejna utraczena dla zachodniaj kultury i szto pawinna, ci budzie prymuszena biazsporna i mechaniczna zlicca z Rńssiu maskoŭskaj. Razhledajuczy ahulna-ruskaje pytańnie na historycznym i relihijnym hrunci, treba zrabić dźwie ahaworki. Pierszaja ahaworka — ab Biełarusi, kraju i narodzi, katory szmat bolsz roznicca ad maskoŭskaj Rusi, czymsi ŭsia kijeŭskaja Ruś, chacia ab Biełarusi i jaje žadańniach na zachodzi nichto nia czuŭ i nia czuje. Biełaruś, katoraja wywodzicca z wielmi staroha, czysta sławianskaho plemi Krywiczoŭ i mieła kaliś swaim centralnym miestam Połack, była dla waraž-kich Rurykowiczoŭ zaŭsiody czužoj, nawat i tady, kali adna ich linija zapanawała ŭ połackaj stalicy. Dałuczeńnie zachodniaj czaści biełaruskich ziamiel da litoŭskaho hasudarstwa i giedyminoŭskich tradycij stwaryło tut jeszcze macniejszy hrunt dziela ćwiordaj świedomaści asobnaści Biełarusi ad druhich ruskich ziamiel. Hetaje paczućcio asobnaści wyjawiłosia ŭ tym, szto Biełaruś ciahnuła da Polszczy i praz jaje chacieła zlicca s cywilizacjej zachodniaj Europy. Nawat schyzmatyckaj propahandzi — wiadoma jakoj surowaj i niemiłasernaj, — nie ŭdałosia zacierci ŭ duszy biełaruskaho mužyka, tolki na pahlad apatycznaj, tej prywiazanaści i ciahacieńnia da Polszczy, katoraje wyjawiłosia ŭ wiadomym fakcie tajnaho katalictwa ŭ Biełarusi. Biełaruskaje pytańnie, katoraje ŭsio ždže swajej razwiazki, pawinno być inaczej razwiazano, czymsi utopijnaja problema ukrainskaho hasudarstwa“.

Chacia i tut jość reczy, nie zusim zhodnyje z historycznaj praŭdaj, bo biełarusy, piersz, czym złuczylisia s Polszczaj, paddzieržywali biezpasrednyje znosiny z Zachodam, — usio ž taki my dajem hetu wymietku naszym czytaczom dziela taho, kab pierad imi atkryłasia lisznie wiadomaja palitykas zmat kaho s-pamiž „palitykoŭ“, kirujuczych dumkami znacznaj czaści hramadzianstwa ŭ naszym Kraju. Bo kali nacyonalist Smolka pryznaje ŭ hetkaj jarkaj formie asobiennaść biełaruskaho narodu, kali jon liczyć, szto asobiennaść heta — wialikszaja, czym asobiennaść ukraincoŭ, — dyk tutejszym adnadumcam jaho tym bolej trebało-b strymacca ad pustych hutarak, bytcym „nijakich biełarusoŭ nima“, bytcym toj, chto haworyć pa biełarusku, jość »ukryty maskal« i t.p.

Dy ad siabie da ŭsiaho hetaho možem skazać: jak pry paczatku biełaruskaho adradženńia biełarusy nia mieli pamocznikoŭ s-pamiž tych, chto tak szczodra sulić swajo „kulturnaje pasrednictwo“ ukraincam, tak i ŭ dalejszym raswićci naszaho narodu takije pasredniki miž nami i zachodniaj kulturaj nam niepatrebny.

J. Mieleszka.

*) „Kraj“ — hazeta kn. Druckaho Lubeckaho, czlena pruskaj wierchniaj pałaty.

U Wilni i wakolicach.

× † **Stanisłaŭ Rulkoŭski.** U sieradu, 15 listapada, a 11 hadzinie ranicaj pamior niespadziewanaj śmierciu Stanisłaŭ Rulkoŭski, wiadomy dobra ŭ rabotnickich kruhach, b. czlen rabotnickaj kamisii b. Hramadzianskaho Kamitetu.

S.p. Rulkoŭski iszoŭ da doktara Domaszewicza za radaj, dy pry samych dźwiaroch kwatery doktara nieŭspadzieŭki pamior.

× **U Biełaruskim Klubie.** Czarodnaja wieczarynka dla czlenoŭ Klubu i ich haściej adbudziecca ŭ niadzielu, 19 listapada, — biez artystycznaj prahramy (tolki tancy).

Wypaŭnieńnie artystycznaj czaści aposzniaj biełaruskaj wieczarynki (12 listapada) było nie zusim udacznaje, asabliwa deklamacija. Widać było paśpieszuaść i słabuju padhatoŭku dziela publicznaho wystupleńnia. Treba, kab naszy artysty pawažniej adnosilisia da swajej raboty, pamiatajuczy, szto ŭsielakaje štukarstwo, aprača dobrych žadańnioŭ, wymahaje mnoha pracy.

Pryjemnuju niespadziewanku zrabiła nam swajej deklamacijej tolki p. Sakowczanka. Dahetul my jaje znali tolki z adnaho boku: my baczyli jaje ŭ teatry biełaruskim u rolach charakterystycznych; asabliwa udaczna u jaje wychodziać roli starczych. Ciapier my jaje paznali s inszaho boku: z jaje deklamacii my pabaczyli, szto jana nadta dobra može kazać liryczyje wierszy. I hołas i modulacja i swierchnyje warunki — ŭsio razam sulić u p. Sakowiczanucy pawažnuju deklamatarskuju siłu. Treba, adnak, pamiatać ab tym, szto my skazali wyszej: praca i tolki praca može dać dobryje rezultaty.

× **Zima idzie!**

× **Pomacz žonkam zapasnych.** IV addzieł miestowaj apieki nad biednymi wydaŭ u miesiacy kastryczniku 3.658 kábietam 47.005 kart na chleb i hraszmi 29.220 m.

× **Hadoŭla krolikoŭ.** Daražynia miasa u apacznich czasach usiudy wyzwała sproby razwadzić czym bolsz krolikoŭ.

× **Ceny na miaso.** Dobruju wiestku drukuje tutejszaja žydoŭskaja hazeta „Letzte Najjes“: za apaszni czas ceny na miasa szmat pamienszylisia, i miaso ŭsich hatunkoŭ možna biez nijakaj trudnaści dastawać.

× **Karty na bulbu.** Usie asoby i siemji, katoryje wyježdžajuć z Wilni na niejki czas abo nazaŭsiody, pawinny swaje karty na bulbu addać u Stadthauptmann'a pad raspisku.

× **Dziela niszczeńnia myszej.** Kab niszczyć pacukoŭ, palewych i chatnich myszej, Verwaltung Ober Ost parupiłosia razwiaści kultury myszynaho i pacukowaho tyfusu. Hetymi kulturami na buljoni treba pryprawić jadu i pałažyć u miejscoch, dzie jość myszy ci pacuki. Adnak, hety sposab nie dawoli peŭna niszczyć ich, i radzicca porucz z hetym raskładywać atrutu. Jak kultury tyfusu, tak i atrutu možna dastawać u addzieli VII Verwaltung Ob Ost, Zweigstelle.

× **Herbowy zbor.** Ad 15 listapada, jak wiadoma ŭžo, ustanoŭlen herbowy zbor. Herbowyje 'marki možna kuplać u Stadtkreisamtkasse, Dominikanskaja 3.

× **Mirawy sud.** Rebeka Abraham, katoraja kupiła ŭ sałdata cukro, zasudžena na 600 m. sztrafu abo na 120 dzion wastrohu.

× **Kurs rubla.** Oficyalny kurs— 1 m. 90 f.; u bankach za rubiel pry pradažy dajuć 1 m. 99 fen., pry kupli—2 m. 03 f.

Pazyczkowaja kasa biare 6%.

Č czytajecca, jak CZ; Š—jak SZ

RATAJ.

(Kazka pa Multatuli).

Zwyšku paliło soniejko. Kožyn staraŭsia chawacca ŭ chaładočku i wypić kryničnaj wady pad uzhorkam, tolki rataj pracawaŭ na poli da potu, wywodziačy baraznu za baraznoj.

Pad jełkaj, la krušni stajaŭ panski pryhaniaty i hrymieŭ na jaho: „Barždžej! Nie hultaj! Tolki darmowyje hrošy biareš!“

— Ach, Božuchna—uzdychnuŭ rataj-padzionnik,—jak ja chacieŭ-by być pryhaniatym! Wo kamu dobra!

I Boh zrabiŭ hetak.

Pawažna, fanaberysta chadziŭ jon pa miažy i turyŭ i łajaŭ biednych ratajoŭ-padzionnikoŭ.

Ale pryjechaŭ sam pan i pahaniatamu pryšłosia pierad im znimać šapku i kłaniacca ŭ try pahibieli.

— Oj, Božuchna!—uzdychnuŭ jon—ja-b chacieŭ zrabicca panam! Wo chto łoŭka žywie!

I Boh spoŭniŭ jaho žadańnie.

Bytcym pawa chadziŭ jon u swaich bahatych pakojach. Usie kłanialisia jamu s pašanaj, dy ŭ wialikim strachu čekali jaho łaski. Poŭnyje świrny zbožža ažno arudy dubowyje łamali i šmat załata abiecalisia dać jamu.

— Nu, što-ž?—padumaŭ jon—kab nia hetyje zierniaty, ja-by panam nia byŭ i nawat z hoładu pamior. Zierniaty wartniej usiaho na świeci!

I zachaciełosia jamu zrabicca zierniatami.

I Boh pasłuchaŭ jaho.

Zrabiŭsia jon žytnimi zierniatami.

Nabraŭ siejbit poŭnuju siewałku žyta i wyjšoŭ siejać na miakkaj ralli. Za kolki dzion puścilisia załacistyje kaliŭcy ŭ wierch i bieleńkije kareńčyki u niz pad ziamloj. Šaŭkowaja ruń usiu zimku praspała pad pakryćciem srebnaho śniehu, a letam wyrasło, jak les, pryhožaje, kałasistaje žyta. Ziemla wyhadawała jaho, jak dobraja matka—dziciatka swajo.

— Ničoha ja nia byŭ-by wart, kab nie ziamielka rodnaja,—padumaŭ jon.—Oj, Božuchna! Ja chacieŭ-by stacca ziamloj! U jej usia siła!

Zrabiŭsia jon ziamloj. Na tłusty pachučy čornaziom až luba było hladzieć, — prosta serce wiesialiłosia.

Ranicaj pryjšoŭ rupny sielanin na pole, pierežehnaŭsia, zaproh u sachu kabyłu i dawaj arać swoj šnur, zachopliwajučy słai ŭsio hłybiej i hłybiej, bytcym chacieŭ jon raskryć samaje serce ziamli swajej...

I daŭniejšy rataj ziamielki ciapier iznoŭ staŭ dumać:—Što ziemla biez rataja? biez jaho pracy jana sama chleba nie dašć. Samaje ważnaje i lepšaje—heta rataj!

I staŭ jon prasić Boha, kab iznoŭ zrabicca ratajom.

I Boh iznoŭ zrabiŭ jaho ratajom, jakim jon spierša byŭ.

---

* * *

(Z Janki Kupały).

Padsiekajcie toje drewa,
Što ŭ korni ŭsychaje, —
Nie ŭważajcie taho serca,
Što žalu nia maje.
Straścis ptušku, praz jakuju
Swojskaja zahinie.
Zabywajcie pieśniu, što wam
Worah waš nakinie.
Oj, hadujcie, padliwajcie
Haj žywy, zialony!
Sercu dobramu dawajcie
Dobryje pakłony.
Pawažajcie tuju ptušku,
Što kryŭdy nia robie,
Nie čurajcieś rodnaj pieśni
U ščaści j żałobie.

Dziela zmahańnia s pyrejam.

Choć ciapier, dziakujuczy wajennym warunkam, nia można i dumać ab trywałym aczyszczeńni palcŭ, najczaściej zarosszych pyrejam, adnak nie ŭ adnym prypadku mahczyma niszczeńnie jaho tymi sposabami i siłami, jakimi ciapier można karystacca; dziela hetaho koratka zwiertajecca tut uwaha na hetu mahczymaść.

Wiedama, szto pyrej najbolsz raście ŭ **mokrych** i lohkich bruntach i to ŭsiudych, dzie **daužejszy czas maje paddastatkam świetu i pawietra.** Rastuczy zaraz pad ziamloj, pcŭzajuć biełyje abo rožewa pafarbawanyje, s szełuchawatymi liścikami ŭ kalenkach, wielmi składnyje i bahatyje ŭ spažyŭnyje czaści padziemnyje ściebli pyreju; ściebli hetyje mohuć wypuskać s kožnaho kalenka nowyje kareńni i nowyje nadziemnyje pabiehi. Takim paradkam kožyn czlen ściebla može wydać s siabie nowy addzielny egzemplar pyreju. Pry adpawiednych warunkach rodzić jon tak sama i nasieńnie, ale najbolsz płodzicca dziakujuczy bahatamu razrastańniu padziemnych ściebloŭ.

Dziela razrastańnia pyreju patrebny wilhać i świet. Hetak darohaj **da zmahańnia z im budzie asuszka i zacieniwańnie.** Kali pyrej razrossia ŭžo wielmi krepka, tady ŭžo nielha zwiaści jaho zusim ni krymerawańniem, ni baranawańniem, ni wyhrabliwańniem, ni jakimi-niebudź druhimi mechanicznymi sposabami. Hetymi sposabami najbolsz možna zniszczyć tolki niewialikije hniozdy pyreju, ale wialikich, zarosszych pyrejam paloŭ aczyścić nielha, bo baranawańniem, wyhrabliwańniem i t. p. sposabami razarwanyje kusty pyreju raŭnamierna raznosiacca pa hetym samym poli, i choć-by jaho wywozili z ralli całymi wazami, paśla takoj raboty ŭsiotki szmat pyreju astaniecca ŭ ziamli, i na druhi hod, pry wilhaci i świecie, nia hledziaczy na ŭsiu pałożenuju pracu, czas i hroszy, ralla iznoŭ tak sama zazielanieje i zaraście, jak i pierad hetym.

Wyniszczyć pyrej možna tolki **błuszeńniem** jaho, i czym miensz pałożycca na heta pracy i hroszy, tym lepsz.

Najpiersz treba adwiaści liszak wady. Pakul ralla cierpić ad wady, wykarenić pyrej niet mahczymaści. Dziela hetaho nie zaŭsiody patrebny nawat drenažnyje truby: najczaściej možna zdawolicca tolki czyszczeńniem istnujuczych užo rawoŭ, abo adpawiednym wykapywańniem nowych, zatym wyhorywańniem barozn dziela stoku wady. Adnak, wadu treba adwadzić jak možna dalej; inaczej, jak heta možna zaŭwažyć u tutejszym kraju, wada zbirajecca ŭ paadzinokich miejscoch i zastaiwajecca, bytcym napiera kor, i heta ŭsio dziakujuczy nieadpawiednym baroznam, prawiadzieńniu rawoŭ tolki ŭ czaści i niehruntoŭnamu ich czyszczeńniu. Parupiŭszysia ab akuratnym adwiadzieńni i spusku wady, piersz chaciab najpraściejszymi sposabami, katoryje pa miery patreby možna zamianić drenami, možna prystupić da aposzniaho sposabu niszczeńnia pyreju, starajuczysia adpawiednym pładażmienam, hnajeńniem, starannaj uprawaj ralli, a tak sama s aŭboj szybka rastuczych i biazsporna dobrych sartoŭ zbožža—ab dobrym stanie palawych pładoŭ. I tak, napr., rana zasiejanaje žyta na dobra adležałym i uhnojenym bruncie służyć adnym z najlepszych sposaboŭ dziela niszczeńnia pyreju. Woś czamu ŭsielakimi sposabami treba staracca ab dobry stan žyta i nikoli nie rupicca ab pyreju pierad siaŭboj žyta bolsz, czym by na heta pazwoliło adležeńnie i uprawa ralli. Rańa zasiejanaje žyta na dobra uhnojenaj i dawoli adležałaj ralli niszczyć pyrej bolsz, czym usielakije mechanicznyje sposaby.

(Kaniec budzie)

ZUSIAHO KRAJU.

Nowyje znosiny czyhunkaj.

Oficyalnym apawieszczeńniem wajenna-žaleznadarožnaj dyrekcii 8 dawodzicca da ahulnaho wiedama, szto publiczny passažyrski i tawarny ruch adnoŭlen na uczastkach: Szaŭli—Mitawa [Zachodniaja; Paniewież — Poniemunok; Paniewież — Nowo-Świenciany (wykluczajuczy aposznije). Ruch može być u kožyn moment strymany, nie papiaredžywajuczy.

Z historyi Lidy.

„Kownaer Ztg.“ pisze:

„Lida — heta adno z najbolsz starych miest Kraju. Spiersza miesto i wakolicy stanawili niezaležnaje udzielnaje kniažstwo kniazioŭ Dejnoŭskich. U 1180 hadu zawajowano litwinami, katoryje zrujnawali miesto i adbudawali nowuju Lidu. Lida była pahranicznym miestam miž Litwoj i Maskowijej (?!!). U 1242 hadu da Lidy dajszli monhoły, ale byli razbity. U 1326 h. wialiki kniaź Hiedymin pabudawaŭ murawany zamak. Jahajła darawaŭ miesto swajmu lubimcu Wojdylle. U 1381 hadu miesto zawajewaŭ Kiejstut, kniaź trocki. U 1392 h. kniaź Witoŭt s padmohaj niemca Konrada Wallenroda ŭziaŭ i zrujnawaŭ horad. U 1394 hadu miesto iznoŭ było zrujnawano kryžakami. U czasi wojn miž maskalami i Reczpospolitaj Lida nie raz ciažka paciarpieła. Hetak jaje zusim zrujnawaŭ u 1659 h. kniaź Chawanski. U 1702 h. szwedy ŭzarwali lidzki zamak. Miestowy archiŭ pierawieźli u Smalensk, dzie ŭ 1812 h. jon zhareŭ. U 1795 h. miesto pryłuczeno da Rasiei. Ad 1802 hodu miesto prynależało da Hrodzienskaj huberni. U 1842 h. Lidu zrabili pawietowym miestam i dałuczyli da Wilenszczyny. Herb Lidy, zaćwierdženy ŭ 1845 h., składajecca z dźwiech czaściej: u wierchniaj czaści — herb Wilenskaj huberni, ŭ nižniaj — na zialonym poli snop s kasoju, jak znak, szto ŭ wakolicach Lidy žychary zanimajucca pierawažna sielskaj haspadarkaj“.

Spekulacija z miasam.

HRODNIA. „Grodn. Ztg.“ apisywaje hetkuju sztuku hrodzienskich miaśnikoŭ, kab udzieržać ad pradažy swajo miaso. Žydom miaśniki kažuć, szto ich miaso — trefnaje, i zatym žydom jaho kuplać nielha. Kaliž prychodzić cakupiec-chryścijanin, szto hetaje miaso — koszernaje i adłoženo dla žydoŭ. Pryzapaszenaje hetkim sposabam miaso pradajuć ciszkom za trajnuju cenu.

Hrośba starastam.

SUWAŁKI. „Grodn. Ztg.“ zwiertaje uwahu sielskich starast suwalskaho okruha na toje, szto zahady Wirtschaftsausschuss'a ab pastaŭcy rabotnikoŭ na raboty ŭ poli nie wypoŭnialisia. Za heta atkazywajuć piersz za ŭsio sielskije starasty, i ich buduć niemiłasierna karać.

WIESTKI Z RASIEI.

—s—

Atkryćcie H. Dumy.

PIECIARBURH. 14.IX paśla uraczystaho malebstwa Duma pry ŭsiej radzie ministroŭ atkryła swaje zasiedańnia.

Ważnyje narady.

SZTOKHOLM. Jak pisze »Russk. Sł.«, pad marszałkoŭstwam cara adbywalisia narady ministroŭ nadta wialikaj palitycznaj wahi. Padrobnaści, katoryje padawali hazety, cenzura nie prapuściła.

Carskaja „apieka“.

PIECIARBURH. Pawodłuh „Rieczi“, raskinutyje pa ŭsiej Rasiei kala 760.000 łatyszskich wysialencoŭ cierpiać straszennuju biadu. Jak daznałosia łatyszskaje t wo pom. pac. ad w., padmoha, katoruju rasiejski urad wypłaczywaje nadta nieakuratna, hetkaja małaja, szto starcy i dzieci mruć ad hoładu. S pryczyny taho, szto biudžet pamienionaho t-wa stanowicca ŭsio mienszym, dyk łatyszam astajecca adzin wychad: rezłažyć na samych siabie padatak na heta.

Zdaroŭje rasiejskaho naślednika.

MALME. Wiestki ab siamiejnaj radzie ŭ Carskim Siale paćwierdžajucca. Lejb-medyk Botkin u dakładnoj zapiscе adznaczywaje, szto ciapier nijakich komplikacij u stanie zdaroŭja carewicza nima. Jon i na dalej budzie mieć słaboje zdaroŭje, ale jość nadzieja, szto chronicznaja chwaroba chrybietnicy, dziakujuczy doŭhamu prebywańniu na świežym pawietry i miarkoŭnamu sportu, asłabiejeć.

Ab ahulnym wuczeńni.

BERLIN. S pryczyny prajektu zakona ab ahulnym nawuczańni uwa ŭsiej Rasiei „Voss. Ztg.“ pisze:

„U prajekci skazano, szto ahulnaje wuczeńnie pawinno być zawiedzieno nie paźniej, jak u 10 hadoŭ. Heta — „weksel na doŭhi termin“, katory, badaj, nikoli nia budzie apłoczeny».

Na Biełym mory.

MALME. Hazeta „Archangielsk“ pisze, szto parachodny ruch na Biełym mory zusim spyniŭsia. Miž Aleksandroŭskam i Archangielskam chodziać tolki ledakoły. Adzin ledakoł naskaczyŭ na minu i zatanuŭ.

Spažyŭnyje sprawy.

MASKWA. Kn. Golicyn pisze ŭ „Russk. Sł.“, szto zimoj sielanie pawiazuć pradukty ŭ horad tolki tady, kali tam adkryjuć manapolki. Inaczej nielha pieraszkodzić biadzie ŭ miestoch.

MASKWA. „Russk. Sł.“ pisze szto kamisija dziela spažyŭnych spraŭ pastanawiła prasić prawicielstwo skasawać 4 posnyje dni, bo jlny tolki szkodzili dastaŭcy spažyŭnych praduktoŭ i aburywali narod.

Sposab dabywać hroszy.

PIECIARBURH. »Torg.-prom. Hazeta« danosić, szto rasiejskaje ministerstwo finansoŭ kłapocicca ab toje, kab žbieražonyje u Ameryce wyjechaŭszymi z Rasiei rabotnikami hroszy byli pierawiezieny ŭ Rasieju. Wyliczena, szto rabotniki z Rasiei astujucca ŭ Ameryce siarednim likam 3—5 hadoŭ i dźwie treciny swajho zarabotku, katory dachodzić 500 dollaroŭ u hod, adkładywajuć. A jak hetkich rabotnikoŭ — kala 600.000 dusz, dyk u kožyn moment u Ameryce znachodzicca kala 70 miljonoŭ dollaroŭ, zbieražonych imi. Kab skarystać z hetych hroszy, pry rasiejskich konsulach u Czykago, Nju-Jorku i Pittsburgu atkryty zbierehacielnyje kasy, katoryje pierawoziać hroszy ŭ Rasieju i pamieszczajuć u rasiejskije pazyki. Hetyje žbierehacielnyje kasy ciapier paszyrajucca i ich ładziać jeszcze ŭ S.-Francisko, ŭ Kanadzie i ŭ Argientynie.

A mitrapalit Szeptycki?

MASKWA. Hazety piszuć, szto pawodłuh uhody miž aŭstryjackim i rasiejskim prawicielstwami b. karespandent „Now. Wr.“ Janczewieckij, katory ŭ sprawie Markowa byŭ zasudžen na śmierć i pa prośbie hiszpanskaho karala pamiławan, atrymaŭ ciapier pazwaleńnie wiarnucca ŭ Rasieju. U zamien za jaho puskajuć z Rasiei u Aŭstryju burhomistra Lwowa Rutkoŭskaho, katoraho rasiejcy, buduczy ŭ Lwowi, ŭziali byli, jak załožnika.

Zjezd sławianofiłoŭ.

BERLIN. Odesskije hazety piszuć, szto u studni miesiacu ŭ Pieciarburzi adbudziecca zjezd sławianofiłoŭ. Na im wystupiać sa swaimi damahańniami serby i paludziennyje sławianie.

Najezd u Finskuju zatoku.

BERLIN (W.T.B.). U naczy z 10 na 11 listapada niamieckije minanoscy prarwalisia ŭ Finskuju zatoku da Baltyckaho portu i abstrelali na znacznaj adlehłaści partowyje budoŭli.

Persy proci Rasiei.

SZTOKHOLM. Rasiejski minister u Teheranie pawiedamiŭ prawicielstwo, szto tamaka paczaŭsia nabor perskich dabrawolcoŭ u tureckuju armiju.

Wysyłka rasiejskaho razwiedczyka.

SZTOKHOLM. Szwedzki urad wydaliŭ z hranic Szwecii rasiejskaho marskoha lejtenanta v. Warlicha, katory naładziŭ u Szwecii abszyrnaje razwiedacznaje biuro dziela abznajamleńnia z marskoj bierehawoj abaronaj kraju. Pryjechaŭszy u Szweciju, jon zrazu paczaŭ siabie wiaści hetak padazrycielna, szto za im paczali nahladać, dy hetak jaho rabota skora była raskryta.

Adbudowa Polszczy.

Hasudarstwienaja Rada ŭ Polszczy.

WARSZAWA. Hienerał-hubernatar wydaŭ prykaz ab utwareńni Hasudarstwienaj Rady ŭ karalеŭstwie Polszczy.

Wybary adbuducca na hetkich asnowach. U wiaskowych akruhach wybirajuć pawietowyje zjezdy, u miestowych akruhach Warszawie i Łodzi — miestowyje rady, razam usiaho 70 deputatoŭ. Hetyje 70 deputatoŭ proporcyonalnym czysłom hałasoŭ wybirajuć 8 czlenoŭ Hasudarstwienaj Rady. Jaszcze czatyroch czlenoŭ naznaczaje hienerał-hubernatar, pad marszałkoŭstwam katoraho i adbywajucca narady Hasudarstwienaj Rady.

Hasudarstwienaja Rada razhladaje padadzienyje jej prajekty zakonoŭ, maje prawo padawać ad siabie prajekty i apracowywaje pastanowy Sejmu.

Narady ŭ Hasudarstwienaj Radzi i Sejmie adbywajucca ŭ polskaj mowie.

Polskaja armija.

WARSZAWA. Oficyoz hienerał-hubernatara, „Deutsche Warsch. Ztg." apisywaje formu buduczaj polskaj armii.

B. polski legion budzie stanawić jadro hetaj armii.

WARSZAWA (W.T.B.). 5 listapada hienerał-hubernatar pryniaŭ u Belwederskim zamku deputaciju partii polskaj niezaležnaści. Hienerał, miž inszym, skazaŭ:

„Wy, miž inszym, wykazali žadańnie stwaryć polskuju armiju, kab zmahacca z Rasiejej. Wy možecie być spakojny, szto nasza wyprabawanaja stalećciami i sotniami bitw armija dać wam padobnuju orhanizaciju".

Sajuniki proci palakoŭ.

KOPENHAGA. Rasiejskaje prawicielstwo prasiło sajužnikoŭ ustanawić nadzor nad usimi palakami, niezaležnie ad ich paddanstwa, i nie wydawać im paszpartoŭ na wyjezd. Hetak palaki pryznany za worahoŭ sajužnikoŭ.

Z usiaho świetu.

Anhlicki narod i mir.

LONDON. Iznoŭ puszczeñyje czutki ab miry znajszli ŭ anhlickim narodzi pryjom, katory rezka roznicca ad žadańnia ministroŭ wajewać dalej. Haława rabotnikoŭ Snoŭden skazaŭ na schodcy, szto ministroŭ treba siłaj dawiaści da rozumu.

Pałažeńnie francuskich rabotnikoŭ.

BERLIN. Sekretar francuskaho sajuza rabotnikoŭ-metalistoŭ apisaŭ ekonomiczny byt francuskich rabotnikoŭ hetkimi sławami: »Možna śmieła skazać, szto zarabotnaja płata ad paczatku wajny pamienszyłasia na 40%, tym czasam koszt žyćcia uzros na 40 — 60%. Rabotniki abiarnulisia ŭ sapraŭdnych niawolnikoŭ i nia majuć nijakaj mahczymaści palepszyć swajo pałažeńnie. Rezultat hetaho — wostraja nienawiść da socyalista-ministra publicznych rabot, katory niczoha nie zrabiŭ i nia robić, kab wywiaści rabotnikoŭ z ich strassennaho pałažeńnia

Jeszeze horsz, czym u Wilni.

PARYŽ. Pa zahadu paryžskaho palicejskaho prefekta, a 9½ hadz. wieczera ŭsie kawiarni i restarany pawinny być zaczynieny.

Zabastoŭka.

HAAGA. 14 listapada ŭ wieczary paczałasia zabastoŭka parachodnych i hruzawych rabotnikoŭ.

Padaroža b. serbskaho karala.

LUGANO. B. serbski karol Piotr prybyŭ patajna ŭ Afiny.

TELEHRAMY.

Austryjackije apawieszczeńnia.

WIENA. 13.XI. Uschodni teatr: Front erc-hercoga Karola: U wakolicach Orsowy, pry Szurdukskaj darozi i na pałudziennym uschodzi ad piachodu Czyrwonaj Wieży worahi daremna atakawali naszaje wojsko. Na paŭnocznym zachodzi ad Kampołung niamiecka-aŭstryjackije wojski wykinuli rumynoŭ s Kamdesti, dzie jany uporna baranilisia. Naabapoł Sozmecu adbity niekolki rumynskich atak. Na adrezku Teldjes aŭstryjacka-niamieckije wojski zdabyli szturmam haru Bitka Arsuryzo, na poŭnaczy ad Holla. Ataki wialikich rasiejskich sił na pałudziennym uschodzi ad Teldjes i pry Bieł-Bory złomleny.

Front Leopolda Bawarskaho: Biez wydatnych prypadkoŭ.

Italjanski teatr: biez nijakich prypadkoŭ.

U naczy z 12 na 13 naszy marskije samaloty abkidali bombami žaleznadarožnyje budoŭli ŭ Rawennie, pryczyniŭszy nadta wialikije szkody, i biez nijakich strat wiarnulisia nazad.

WIENA. 14.XI. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.)

Italjanski teatr: Biez pieramien.

WIENA. 15/XI. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.)

Italjanski teatr: Pałažeńnie nie zmianiłosia.

Na ŭschodzi ad Gercu naszaje wojsko zdabyło italjanski akop s 5 aficerami, 375 sałdatami i 7 kulemiotami.

Padwodnaja wajna.

BERLIN. (W.T.B.). Adna z naszych padwodnych łodak u 80 ci milach na zachodzi ad Malty zatapiła transport worahaŭ jomkaściu 12.000 tonn.

Dabycza ŭ Konstancy.

SOFIJA. Paśla akanczacielnaho padrachunku ŭ Konstancy zdabyty: 30.000 tonn gazy, 27.000 tonn benziny, 17.000 tonn aliwy dziela mazi, nadta wialikije zapasy zbožža, cukru i kawy, pryhatawanyje dziela prakarmleńnia rumynskaj armii na niekolki miesiacoŭ.

Spis wajenna-pałonnych z naszaho kraju.

Z Wilni i Wilenskaj huberni.

Offizier Gefangenenlager Ellwangen

Stefanowicz Edward, padp., Blagany.
Strebejko Wacłaŭ, kapit., Trock.
Wrubleŭski Jazep, padp., Wilnia.
Piasecki Władysłaŭ, kapit., Wilnia.
Szarski Adryan, kapit., „
Sałdaty:
Lumberg Edmund, Niemenczyn.
Olszeŭski Iwan, Jurewiczy.
Styszeŭski Iwan, Zabałoć.
Labul Jazep, Dekszni.

Tabor dla wajenna-pałonnych Göttingen

Pszenicki Iwan, Wilnia.
Zalecki Bronisłaŭ, „
Sosnoŭski Piotr, „
Zilbermann Lilier, „
Szulman Barys, „

Kriegsgef. Arb. Bat. 91,2 Komp. Tr. Uebungspl. Heuberg.

Hryhorcenic Leonard, Hobada.
Rafałowicz Dawid, Akalica.
Ruczynski Kasjan, Berszaŭka.
Reczki Jona, Wilnia.
3 komp.
Wituszka Jazep, Klimonci.
Makiewicz Jakub, Pilwiszki.
Galaszyn Wincenty, Dubienczy.

Tabor dla wajenna-pałonnych Heubeg Bez. Konstanz.

Hładki Ihnat, Kumielno.
Kubicki Wacłaŭ, Borykiszki.
Mikołoŭski Piotr, Czwertorecz.
Rosakiewicz Jazep, Doŭhaje.
Zubrycki Marcin, Robiesniaki.
Alechnowicz Hryhor, Boroŭki.
Bekisza Wincenty, Jurkancy.
Błažewicz Franc, Olkieniki.
Choružynoŭ Konstancin, Dziazdy.
Charbielin Piotr, Kursze.
Dziczko Maciej, Paŭlany.
Hleb Aleksandar, Steszyca.
Hrudzinski Bernard, Sapiežyszki.
Jaruszewicz Wincenty, Gajduchany.
Jazukiewicz Laŭcenty, Aharodniki.
Iszkuła Edward, Maligach.
Klementowicz Wincenty, Szeszeczy.
Łukszewicz Tamasz, Markuni.
Matonis Wincenty, Angleniki.
Nowicki Jazep, Wierbiliszki.
Romejko Maciej, Mieszkucy.
Sadoŭski Michaił, Sokolemsdrizna(?).
Szyżło Jazep, Kołodok.
Strelkoŭski Aleksandar, Kuproloŭczy.
Tatejło Anton, Podzy.
Tomel Michał, Pahulanka.
Zakszeŭski Sylwestar, Kotasz.
Andruszewicz Władzimir, Dwarec.
Bielecki Iwan, Bieniewiczy.
Bojarczuk Foma, Woldigi.
Celech Wincenty, Podpreni.
Cerach Jazep, Olkowiczy.
Dubaniewicz Franc, Leśniki.
Eckiewicz Władysłaŭ, Wilnia.

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.